



Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка

УДК 338.43:338.242

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.19975677>

**Розробка стратегій взаємодії держави та бізнесу для зміцнення
продовольчої безпеки в умовах глобальних викликів**

Татар Марина Сергіївна,

доктор економічних наук, доцент,

професор кафедри менеджменту та бізнес-адміністрування,

Національний аерокосмічний університет «Харківський авіаційний
інститут», Харків, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-1111-7103>

Прийнято: 10.04.2026 | Опубліковано: 30.04.2026

***Анотація:** У статті досліджено теоретико-методологічні засади формування стратегій соціально-економічної взаємодії держави та підприємництва для забезпечення продовольчої безпеки в умовах глобальних викликів. Метою дослідження є формування комплексної системи стратегій взаємодії держави та бізнесу, спрямованої на підвищення стійкості агропродовольчих систем в умовах кліматичних, економічних та геополітичних трансформацій. Методи дослідження ґрунтуються на використанні системного підходу, аналізу та синтезу, порівняльного аналізу, а також структурно-функціонального та інституційного аналізу для виявлення взаємозв'язків між ключовими елементами продовольчої системи. Результати дослідження полягають у формуванні цілісної системи стратегій соціально-економічної взаємодії держави та підприємництва, що охоплює чотири ключові рівні агропродовольчої системи: підтримку процесу виробництва, безпосереднє виробництво, розподіл і постачання, а також*



споживання продуктів харчування. Обґрунтовано стратегічні напрями, зокрема розвиток агроекології, технологічну модернізацію, удосконалення систем моніторингу ризиків, інституційну співпрацю, підтримку інновацій, забезпечення безпечності продуктів харчування, диверсифікацію постачань, розвиток локальних ринків, підвищення доступності продовольства та посилення соціального захисту населення. Визначено ключові аттрактори взаємодії, що забезпечують синергію державного регулювання та підприємницької діяльності. Доведено, що ефективна взаємодія держави та підприємництва є визначальним чинником формування стійких агропродовольчих систем. Запропонована модель стратегій забезпечує інтеграцію економічних, інституційних та інноваційних механізмів, сприяє підвищенню адаптивності продовольчих систем до глобальних викликів та створює передумови для довгострокової продовольчої безпеки і соціально-економічної стабільності.

Ключові слова: продовольча безпека, державне регулювання, підприємництво, соціально-економічна взаємодія, агропродовольча система, глобальні виклики, аграрний сектор, стратегічне управління.

Developing state–business interaction strategies to strengthen food security under global challenges

Maryna Tatar,

Doctor of Science in Economics, Associate Professor,

Professor of the Department of Management and Business Administration,

National Aerospace University "Kharkiv Aviation Institute", Kharkiv, Ukraine,

<https://orcid.org/0000-0002-1111-7103>



Abstract: *The article examines the theoretical and methodological principles for developing strategies of socio-economic interaction between the state and business to ensure food security in the context of global challenges. The purpose of the study is to develop a comprehensive system of interaction strategies between the state and business aimed at enhancing the resilience of agri-food systems amid climatic, economic, and geopolitical transformations. The research methodology is based on a systems approach and employs methods of scientific abstraction, analysis and synthesis, comparative analysis, as well as structural-functional and institutional analysis to identify relationships among the key elements of the food system. The study results in the development of a holistic system of strategies for socio-economic interaction between the state and business, covering four key levels of the agri-food system: support for the production process, primary production, distribution and supply, and food consumption. Key strategic directions are substantiated, including the development of agroecology, technological modernization, improvement of risk monitoring systems, strengthening institutional cooperation, support for innovation, ensuring food safety, diversification of supply chains, development of local markets, enhancement of food accessibility, and reinforcement of social protection. The study also identifies key drivers of interaction that ensure synergy between state regulation and business activity. It demonstrates that effective collaboration between the state and business is a decisive factor in building sustainable agri-food systems. The proposed strategic framework integrates economic, institutional, and innovation mechanisms, enhances the adaptability of food systems to global challenges, and creates the foundation for long-term food security and socio-economic stability.*

Keywords: *food security, state regulation, business, socio-economic interaction, agri-food systems, global challenges, agricultural sector, strategic management.*



Постановка проблеми. У сучасних умовах глобальної нестабільності продовольча безпека набуває статусу одного з ключових елементів національної безпеки держави та стійкого соціально-економічного розвитку. Посилення кліматичних змін, геополітичні конфлікти, порушення глобальних логістичних ланцюгів, енергетичні кризи та епідеміологічні загрози формують нову реальність функціонування агропродовольчих систем, яка характеризується високим рівнем невизначеності та ризиків.

У цих умовах особливого значення набуває ефективна соціально-економічна взаємодія держави та підприємництва як інституційних суб'єктів забезпечення продовольчої безпеки. Держава формує нормативно-правове поле, інституційні механізми підтримки, систему соціального захисту та стратегічного планування, тоді як підприємницький сектор виступає основним інноваційним та виробничим драйвером агропродовольчої системи. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю формування комплексних стратегій, які забезпечують стійкість продовольчих систем на всіх етапах – від виробництва до споживання. Наукова проблема полягає у необхідності розроблення та обґрунтування комплексної системи стратегій соціально-економічної взаємодії держави та підприємництва, спрямованої на забезпечення продовольчої безпеки в умовах зростаючої глобальної турбулентності. Розв'язання цієї проблеми потребує міждисциплінарного підходу та інтеграції економічних, інституційних, технологічних і соціальних інструментів управління агропродовольчими системами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика забезпечення продовольчої безпеки в умовах глобальних викликів є предметом широкого наукового дискурсу, що охоплює економічні, соціальні, екологічні та інституційні аспекти розвитку агропродовольчих систем. У цьому контексті питання формування ефективних стратегій соціально-економічної взаємодії держави та підприємництва займає ключове місце в науковому дискурсі.



Значна частина вітчизняних досліджень присвячена аналізу сучасного стану продовольчої безпеки України в умовах кризових явищ. Так, у праці Л. Б. Артеменко обґрунтовано вплив військової агресії на продовольчу систему держави та визначено ключові ризики для її стабільності, зокрема порушення логістичних ланцюгів, скорочення виробництва та зниження експортного потенціалу [1]. Подібної позиції дотримуються В. Бойко та Л. Бойко, які акцентують увагу на ризиках для аграрного виробництва в умовах війни, підкреслюючи необхідність адаптивних управлінських рішень і посилення ролі держави у підтримці аграрного сектору [2]. Дуб А. Р. здійснив комплексний аналіз та критичну оцінку спроможності держави забезпечувати себе сільськогосподарською продукцією в умовах воєнного стану з урахуванням регіональних особливостей. Особливу увагу автором приділено оцінюванню можливих втрат аграрної продукції, спричинених бойовими діями, насамперед у регіонах із традиційно високою часткою сільськогосподарського виробництва. Крім того, автором проведено систематизацію заходів, орієнтованих на забезпечення продовольчої безпеки та збереження експортного потенціалу України, із розподілом за основними групами стейкхолдерів. Зокрема, виокремлено заходи, що реалізуються державними інституціями на національному рівні, ініціативи місцевого рівня, практики соціальної відповідальності бізнесу, громадські ініціативи, а також форми міжнародної підтримки [3].

У дослідженні Н. В. Палапи, О. С. Дем'янюк та О. М. Нагорнюк узагальнено сучасні виклики продовольчій безпеці України та визначено пріоритетні напрями її зміцнення [5]. Важливим аспектом досліджуваної проблематики є інституційне та нормативно-правове забезпечення продовольчої безпеки. С. І. Цюлковська акцентує увагу на взаємодії підприємств агробізнесу з органами державної влади як чиннику активізації зовнішньоекономічної діяльності [9].



Суттєвий внесок у дослідження державного регулювання продовольчої безпеки зроблено А. Д. Мостовою, яка узагальнює зарубіжний досвід та обґрунтовує можливості його адаптації в Україні [4]. Водночас М. П. Сичевський розглядає продовольчу безпеку в глобальному вимірі, визначаючи місце України у світовій продовольчій системі [6].

Окремий напрям досліджень пов'язаний із впливом глобальних викликів на продовольчу безпеку. Зокрема, О. О. Сурілова аналізує наслідки пандемії COVID-19, підкреслюючи її негативний вплив на доступність продовольства та стабільність ринків [8]. У міжнародних дослідженнях значна увага приділяється кліматичним змінам як одному з ключових факторів продовольчої безпеки. В. Lin і Y. Wang [12], а також Н. Zhou та ін. [16] розглядають багатовимірний вплив кліматичних факторів на продовольчу безпеку, зокрема на прикладі Китаю. Firdaus R.R. зі співавторами системно розширюють традиційний підхід до аналізу впливу кліматичних змін, акцентуючи не лише на продовольчій наявності, але й на доступності, використанні та стабільності продовольчих систем [11].

Вагомий внесок у розвиток теоретичних підходів до оцінювання продовольчої безпеки здійснено у працях зарубіжних учених. J. A. Farrell та ін. [10] досліджують проблему доступності продовольства та роль освітніх програм у її забезпеченні. Проте, на нашу думку, можливий ефект соціально бажаних відповідей у респондентів може призводити до переоцінки позитивних результатів програми. А. Wineman пропонує багатовимірний підхід до вимірювання продовольчої безпеки на рівні домогосподарств [15].

С. F. Nicholson та ін. акцентують увагу на вдосконаленні моделей аграрних систем з урахуванням результатів продовольчої безпеки [13]. У свою чергу, Т. Sauer, D. Fadly, M. Maertens розглядають взаємозв'язок між продовольчою, енергетичною та земельною безпекою, що підкреслює комплексний характер сучасних викликів [14].



Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

Незважаючи на наявність численних наукових підходів до забезпечення продовольчої безпеки, більшість із них зосереджуються на окремих аспектах продовольчої безпеки, виробництві, споживанні або соціальному захисті, без належної інтеграції цих елементів у єдину систему. Існуючі моделі часто є фрагментарними та не враховують комплексності агропродовольчих систем, які включають виробничі, екологічні, соціальні, інфраструктурні та інституційні компоненти. Проблема полягає у відсутності цілісної стратегічної рамки, яка б інтегрувала різні рівні продовольчої системи та забезпечувала узгоджену взаємодію державних інституцій і бізнес-структур. Недостатньо розробленими залишаються питання комплексної взаємодії держави та підприємництва як ключового механізму забезпечення стійкості агропродовольчих систем в умовах глобальних викликів, а також питання формування ефективних стратегій соціально-економічної взаємодії держави та підприємництва в умовах впливу глобальних викликів. Зокрема, недостатньо опрацьованими залишаються питання формування ефективних механізмів державної підтримки сталого аграрного виробництва та агроекологічних практик; впровадження кліматично стійких технологій і модернізації агровиробництва на основі інновацій; розвитку інституційної співпраці та партнерських платформ між державою, бізнесом і місцевими органами влади; узгодження політики доступності харчових продуктів із соціальним захистом населення та подоланням нерівності доходів населення.

Отже, існує потреба у формуванні цілісної концептуальної моделі, яка б поєднувала інституційні, економічні та інноваційні механізми взаємодії держави та бізнесу, забезпечуючи узгоджений розвиток усіх елементів продовольчої системи.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є формування стратегій соціально-економічної взаємодії держави та



підприємництва, спрямованих на забезпечення продовольчої безпеки в умовах глобальних викликів, а також розроблення підходів до підвищення ефективності функціонування агропродовольчих систем на засадах економічної стійкості, інноваційності та інституційної узгодженості в рамках кожної стратегії. Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

- дослідити роль держави та підприємницького сектору у формуванні стійких агропродовольчих систем;
- систематизувати стратегічні напрями взаємодії держави та бізнесу в контексті виробництва, розподілу, постачання та споживання продовольства;
- обґрунтувати економічні механізми реалізації стратегій продовольчої безпеки з урахуванням глобальних ризиків;
- визначити напрями підвищення ефективності інституційного середовища та інвестиційної привабливості агропродовольчого сектору;
- запропонувати комплексний підхід до формування стійкої продовольчої системи на основі інтеграції державної політики та ринкових механізмів.

Методологія дослідження. Методологічною основою дослідження є міждисциплінарний підхід, який поєднує положення економічної теорії, інституціоналізму, теорії сталого розвитку, а також концепцій продовольчої безпеки та управління агропродовольчими системами. Це дозволяє комплексно дослідити процеси соціально-економічної взаємодії держави та підприємництва в умовах глобальних викликів і сформулювати цілісне бачення механізмів забезпечення продовольчої безпеки. Метод теоретичного узагальнення та систематизації застосовано для аналізу наукових підходів до визначення ролі держави та бізнесу в забезпеченні продовольчої безпеки, а також для узагальнення результатів попередніх досліджень. Системний підхід використано для розгляду продовольчої безпеки як складної багаторівневої системи, що включає взаємопов'язані елементи: виробництво, розподіл,



постачання та споживання продовольства. Інституційний метод дозволив дослідити роль державних інститутів, нормативно-правового забезпечення та механізмів регулювання у формуванні ефективної взаємодії з підприємницьким сектором. Структурно-функціональний аналіз застосовано для визначення функцій основних суб'єктів агропродовольчої системи та їх взаємозв'язків у процесі забезпечення продовольчої безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Продовольча безпека в сучасних умовах постає як складна багаторівнева економічна система, що відображає здатність національної економіки забезпечувати стабільне виробництво, розподіл і споживання продовольчих ресурсів за умов зовнішніх шоків і внутрішніх дисбалансів. З економічної точки зору, вона є результатом ефективного функціонування агропродовольчих ланцюгів доданої вартості, рівня інституційної зрілості ринку та якості державного регулювання. Стійка агропродовольча система розглядається як інтегрований економічний механізм, що забезпечує стабільне виробництво продовольства, ефективний розподіл ресурсів, безперервність постачання, соціально справедливе споживання. Її функціонування базується на взаємодії державних інституцій та підприємницьких структур у межах спільних економічних інтересів.

Ключовим фактором забезпечення продовольчої безпеки є синергія державного регулювання та підприємницької ініціативи, яка формує стійкі економічні стимули для інвестицій, інновацій та раціонального використання ресурсів. Держава виступає не лише регулятором, але й активним учасником формування інфраструктурного та інституційного середовища, тоді як бізнес забезпечує ефективність виробничих процесів, гнучкість ринку та технологічне оновлення.

Стратегія продовольчої безпеки України на період до 2027 року [7] передбачає наступні стратегічні цілі:



Стратегічна ціль 1. Наповнення продовольчого ринку шляхом сприяння сталому розвитку виробництва сільськогосподарської продукції та харчових продуктів.

Стратегічна ціль 2. Забезпечення економічної доступності продовольства для усіх груп населення України.

Стратегічна ціль 3. Забезпечення безпекової компоненти продовольчої безпеки.

З урахуванням зазначених стратегічних цілей сформовано стратегії з покращення стану складових продовольчої безпеки (рис. 1) на основі ідентифікації конкретних заходів державного втручання для мінімізації негативного впливу глобальних викликів на складові продовольчої безпеки й визначено ключові аттрактори взаємодії держави та бізнесу для зміцнення продовольчої безпеки (табл. 1).

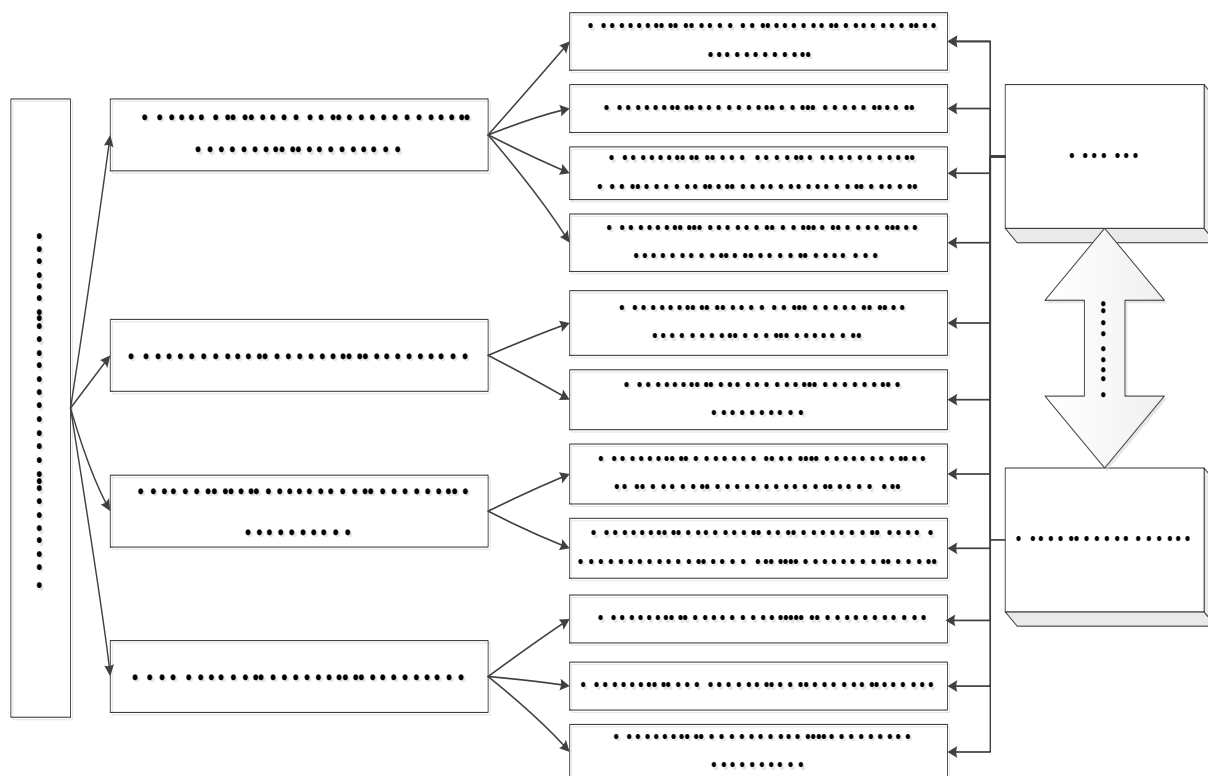


Рис. 1. Стратегії взаємодії держави та підприємництва для забезпечення продовольчої безпеки в умовах глобальних викликів

Джерело: власна розробка автора



Запропоновані стратегії для забезпечення продовольчої безпеки в умовах глобальних викликів можуть бути досягнуті завдяки ефективній взаємодії держави та підприємництва (табл. 1).

Таблиця 1

Стратегії для забезпечення продовольчої безпеки в умовах глобальних викликів

Стратегії	Ключові аттрактори
1. Системи підтримки виробництва харчових продуктів	
1.1. Стратегія підтримки сталого розвитку та агроєкології	Кліматично розумна агротехніка
1.2. Стратегія технологічної модернізації	Інтегровані технології посіву
1.3. Стратегія підвищення ефективності моніторингу та прогнозування ризиків	Водне господарство
1.4. Стратегія інституційної співпраці та створення спільних платформ	Масштабне будівництво ставків і копання колодязів, схеми водовідведення річок і будівництво невеликих іригаційних систем
	Зрошувальна інфраструктура
	Розподільні водопровідні мережі
	Відновлення деградованого ґрунту
	Розвиток потенціалу фермерів
	Графік посадки
	Зменшення ерозії
	Створення стійких до клімату екосистем
	Різноманітність сільського господарства
	Диверсифікація сільськогосподарського виробництва відповідно до кліматичних змін
	Сільська інфраструктура
	Створення кліматично розумного села
	Домашні сади з використанням кліматично розумного підходу



	Розвиток мікро- та малого підприємництва Інфраструктура захисту навколишнього середовища Державна природоохоронна політика розвитку сільського господарства Комплексні, спільні, інтегровані інформаційні системи, які охоплюють людський та екологічний виміри
2. Виробництво продуктів харчування	
2.1. Стратегія підтримки інновацій та технологічних інвестицій 2.2. Стратегія безпечності продуктів харчування	Кліматично стійкі сорти рослин Розвиток тваринництва, з акцентом на птицю і молочне виробництво Зміцнення служб охорони здоров'я тварин, включаючи кращі системи діагностики та спостереження для пом'якшення спалахів захворювань Безпечна питна вода Автохтонні сорти сільськогосподарських культур і технологія Екологічно чисті культури Надання технічних консультаційних послуг
3. Розподіл та постачання продуктів харчування	
3.1. Стратегія диверсифікації постачань та зміцнення продовольчих ланцюгів 3.2. Стратегія розвитку національних мереж продовольчих ланцюгів і локальних ринків	Водопостачання Банк насіння Продовольчі та насіннєві запаси Надзвичайні продовольчі запаси на випадок глобальних викликів Інфраструктура для запасання води Логістика
4. Споживання продуктів харчування	
4.1. Стратегія доступності і ціноутворення	Диверсифікація засобів існування



4.2. Стратегія соціального захисту 4.3. Стратегія популяризації здорового харчування	Справедливе розподілення доходів
	Подолання нерівності доходів населення
	Системи соціального захисту та зайнятості населення
	Збільшення стійкої інфраструктури для харчування
	Санітарія
	Зменшення втрат і відходів у продовольчих системах, орієнтуючись на інфраструктуру, методи ведення сільського господарства, переробку, розподіл і домашні звички
	Гендерна рівність у використанні води та доступу до праці й можливості придбання продуктів харчування

Джерело: власна розробка автора

Запропонована система стратегій соціально-економічної взаємодії охоплює чотири взаємопов'язані елементи агропродовольчої системи: систему підтримки виробництва продуктів харчування, безпосередньо процес виробництва продуктів харчування, розподіл та постачання продуктів харчування, споживання продовольства. Кожен із рівнів характеризується власними економічними механізмами та інструментами регулювання. Розглянемо запропоновані стратегії більш детально.

1. Стратегії, спрямовані на системи підтримки виробництва харчових продуктів:

1.1. Стратегія підтримки сталого розвитку та агроєкології базується на інтеграції екологічних, економічних та соціальних компонентів функціонування агропродовольчих систем. Її ключовою метою є забезпечення довгострокової продуктивності аграрного сектору без виснаження природно-ресурсного потенціалу. Сталий розвиток аграрного виробництва розглядається через призму концепції збалансованого природокористування,



що передбачає оптимізацію використання ґрунтових, водних і біологічних ресурсів.

Держава у межах цієї стратегії виконує регуляторну та стимулюючу функції через запровадження екологічних стандартів і сертифікації продукції, надання фінансових стимулів (субсидій, податкових пільг) для екологічно орієнтованих виробників, підтримку досліджень у сфері агроєкології. Агropідприємство, у свою чергу, адаптує виробничі процеси до екологічних вимог, що сприяє формуванню «зеленої» економіки та підвищенню конкурентоспроможності продукції на міжнародних ринках.

1.2. Стратегія технологічної модернізації спрямована на підвищення продуктивності, якості та безпечності харчових продуктів шляхом впровадження інноваційних технологій у виробничі процеси. Роль держави полягає у формуванні сприятливого інноваційного середовища через фінансування науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, створення технопарків і агроінноваційних кластерів, забезпечення доступу до інвестиційних ресурсів. Агropідприємства виступають основними суб'єктами впровадження технологічних новацій, що дозволяє зменшити витрати виробництва, оптимізувати використання ресурсів та підвищити рівень автоматизації.

1.3. Стратегія підвищення ефективності моніторингу та прогнозування ризиків передбачає створення інтегрованих систем оцінювання, аналізу та прогнозування ризиків, які впливають на виробництво харчових продуктів.

У межах реалізації стратегії держава відіграє ключову роль у створенні національних інформаційно-аналітичних платформ, забезпеченні доступу до метеорологічних, економічних та аграрних даних, координації міжвідомчого обміну інформацією. Агropідприємства використовують ці дані для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, що дозволяє мінімізувати



втрата, пов'язані з невизначеністю та ризиками, а також підвищити стійкість виробництва.

1.4. Стратегія інституційної співпраці та створення спільних платформ передбачає формування ефективної системи взаємодії між державними органами, аграрним бізнесом, науковими установами та громадськими організаціями через концепцію «багаторівневого врядування та «потрійної спіралі», що передбачає взаємодію між державою, бізнесом і наукою. Основними інструментами реалізації є створення публічно-приватних партнерств, розвиток галузевих асоціацій і кооперативів, формування цифрових платформ для обміну інформацією та координації діяльності, підтримка кластерних ініціатив.

2. Стратегії у сфері виробництва продовольства.

2.1. Стратегія підтримки інновацій та технологічних інвестицій у сфері виробництва продовольства охоплює сукупність технологічних, організаційних, управлінських і маркетингових змін, спрямованих на підвищення ефективності виробництва, якості продукції та адаптивності до змін зовнішнього середовища та формування сприятливого інвестиційного клімату. У цьому контексті держава реалізує такі функції як створення нормативно-правової бази для стимулювання інноваційної діяльності, надання фінансової підтримки через гранти, субсидії, податкові стимули та пільгове кредитування, розвиток інноваційної інфраструктури (технопарки, бізнес-інкубатори, аграрні кластери), сприяння трансферу технологій між науковими установами та агропідприємствами. Агропідприємства, у свою чергу, виступають як ключові суб'єкти впровадження інновацій.

2.2. Стратегія безпечності продуктів харчування є фундаментальною складовою державної політики у сфері продовольчої безпеки та охорони здоров'я населення. Державне регулювання у цій сфері включає гармонізацію національного законодавства з міжнародними стандартами, створення



ефективної системи державного контролю та нагляду, забезпечення функціонування лабораторної інфраструктури для контролю якості та безпечності, інформування та підвищення обізнаності виробників і споживачів. Особлива увага приділяється забезпеченню простежуваності продукції, що дозволяє відстежувати походження продукту на всіх етапах виробничо-збутового ланцюга та оперативно реагувати на випадки виявлення небезпечної продукції. Агropідприємства в межах цієї стратегії зобов'язані впроваджувати системи управління безпечністю, дотримуватися санітарно-гігієнічних норм, забезпечувати контроль якості сировини та готової продукції, здійснювати внутрішній аудит виробничих процесів.

3. Стратегії, спрямовані на розподіл та постачання продуктів харчування:

3.1. Стратегія диверсифікації постачань та зміцнення продовольчих ланцюгів спрямована на підвищення стійкості агропродовольчих систем до зовнішніх і внутрішніх шоків. Диверсифікація постачань передбачає багатовекторність джерел надходження продовольства, що включає географічну диверсифікацію імпорتنих потоків, розвиток внутрішнього виробництва як альтернативи зовнішнім поставкам, використання різних логістичних маршрутів і каналів дистрибуції, формування стратегічних резервів продовольства. Зміцнення продовольчих ланцюгів передбачає оптимізацію логістичних процесів і зниження транзакційних витрат, розвиток інфраструктури зберігання (елеватори, холодильні склади, логістичні центри тощо), впровадження цифрових технологій управління ланцюгами постачання, підвищення прозорості та простежуваності потоків продукції. Державна політика у межах цієї стратегії реалізується через підтримку розвитку транспортної та логістичної інфраструктури, створення умов для диверсифікації імпорту та експорту, регулювання стратегічних запасів продовольства, стимулювання інтеграції виробників у ланцюги доданої



вартості. Агropідприємства здійснюють адаптацію бізнес-моделей шляхом розширення партнерських зв'язків, оптимізації постачальницьких мереж та впровадження інноваційних логістичних рішень.

3.2. Стратегія розвитку національних продовольчих ланцюгів і локальних ринків спрямована на посилення внутрішньої інтеграції агропродовольчої системи, підтримку національного виробника та забезпечення доступності продовольства для населення. У межах цієї стратегії ключовими напрямками є підтримка малих і середніх агровиробників, розвиток фермерських ринків, кооперативів та прямих каналів збуту, стимулювання внутрішнього попиту на національну продукцію, розвиток регіональних брендів і систем географічних зазначень.

Роль держави полягає у створенні сприятливого інституційного середовища через підтримку кооперації та інтеграції виробників, інвестування у місцеву інфраструктуру збуту, впровадження програм регіонального розвитку, забезпечення нормативно-правового регулювання функціонування локальних ринків. Агropідприємства та фермерства виступають активними учасниками цих процесів, адаптуючи виробництво до потреб локальних ринків і формуючи нові моделі взаємодії зі споживачами.

4. Стратегії, спрямовані на споживання продуктів харчування:

4.1. Стратегія доступності і ціноутворення у сфері споживання продуктів харчування спрямована на забезпечення фізичної та економічної доступності продовольства для всіх верств населення. Необхідно забезпечити справедливе розподілення доходів та подолання нерівності, що є суттєвим бар'єром доступу до продовольства. В цьому контексті стратегія передбачає застосування інструментів перерозподілу доходів, зокрема прогресивного оподаткування, соціальних трансфертів, підтримки малозабезпечених верств населення, що сприятиме формуванню більш інклюзивної моделі споживання.



4.2. Стратегія соціального захисту у сфері споживання продуктів харчування передбачає створення системи інституційних механізмів, спрямованих на підтримку найбільш вразливих груп населення та забезпечення мінімального рівня продовольчої безпеки. Ключовим елементом є формування ефективних систем соціального захисту, які включають програми грошових трансфертів, шкільні програми харчування, підтримку зайнятості (створення робочих місць, доступність освіти). Важливим компонентом соціального захисту є також забезпечення рівного доступу жінок до ринку праці та фінансових ресурсів.

4.3. Стратегія популяризації здорового харчування спрямована на формування раціональної моделі споживання продуктів харчування, що відповідає фізіологічним потребам людини та принципам здорового способу життя. Ключовим завданням є формування харчової поведінки шляхом зміни споживчих звичок, реалізація концепції «усвідомленого споживання» через освітні програми, інформаційні кампанії, впровадження стандартів здорового харчування у навчальних закладах. Політика повинна бути спрямована на забезпечення доступності якісних і корисних продуктів для всіх верств населення.

Висновки. Запропонована система стратегій соціально-економічної взаємодії держави та підприємництва формує цілісну модель забезпечення продовольчої безпеки, що базується на принципах економічної стійкості, інноваційності, інституційної узгодженості та ресурсної ефективності. Реалізація цих стратегій дозволить мінімізувати вплив глобальних викликів і забезпечити довгострокову стабільність агропродовольчих систем. Визначено ключові аттрактори взаємодії, що забезпечують синергію державного регулювання та підприємницької діяльності. Доведено, що результативна взаємодія держави та агропідприємництва є визначальним чинником формування стійких агропродовольчих систем.



Список використаних джерел

1. Артеменко Л. Б. Продовольча безпека України в умовах військової агресії: стан та перспективи. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2023. № 1 (28). С. 115-128. <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2023/23albstp.pdf>
2. Бойко В., Бойко Л. Продовольча безпека та ризики для аграрного виробництва під час війни в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. №. 41. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-27>
3. Дуб А. Р. Перспективи забезпечення продовольчої безпеки України в умовах війни. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2022. №. 2. С. 22-29. <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2022-2-4>
4. Мостова А. Д. Зарубіжний досвід державного регулювання забезпечення продовольчої безпеки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. 26 (2). С. 7-14. http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/26_2_2019ua/3.pdf
5. Палапа Н. В., Дем'янчук О. С., Нагорнюк О. М. Продовольча безпека України: стан та актуальні питання сьогодення. *Агроекологічний журнал*. 2022. №. 2. С. 34-45. <https://doi.org/10.33730/2077-4893.2.2022.263314>
6. Сичевський М. П. Глобальна продовольча безпека та місце України в її досягненні. *Економіка АПК*. 2019. 1. 6-17. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201901006>
7. Стратегія продовольчої безпеки України на період до 2027 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 липня 2024 р. № 684-р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/684-2024-%D1%80#Text>
8. Сурілова, О. О. Продовольча безпека в умовах пандемії. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія*, 2021. 28. С. 117-123. <https://naukovipraci.nuoua.od.ua/arhiv/tom28/tom28.pdf>



9. Ціолковська С. І. Взаємодія підприємств агробізнесу та органів державної влади як спосіб активізації зовнішньоекономічної діяльності. *Podilian Bulletin: Agriculture, Engineering, Economics*. 2018. №. 29. С. 202-210. <https://doi.org/10.37406/2706-9052-2018-2-24>
10. Farrell J. A., Cordeiro, L. S., Qian, J., Sullivan-Werner, L., Nelson-Peterman, J. L. Food affordability, food security, and the expanded food and nutrition education program. *Journal of Hunger & Environmental Nutrition*. 2018. T. 13. №. 2. P. 180-191. <https://doi.org/10.1080/19320248.2017.1315326>
11. Firdaus, R. R., Senevi Gunaratne, M., Rahmat, S. R., Kamsi, N. S. Does climate change only affect food availability? What else matters? *Cogent Food & Agriculture*. 2019. №. 5(1). P. 1707607. <https://doi.org/10.1080/23311932.2019.1707607>
12. Lin B., Wang Y. Climate change and China's food security. *Energy*. 2025. №. 318. P. 134852. <https://doi.org/10.1016/j.energy.2025.134852>
13. Nicholson, C. F., Stephens, E. C., Kopainsky, B., Jones, A. D., Parsons, D., & Garrett, J. Food security outcomes in agricultural systems models: Current status and recommended improvements. *Agricultural Systems*. 2021. № 188. P. 103028. <https://doi.org/10.1016/j.agsy.2020.103028>
14. Sauer T., Fadly D., Maertens M. Microeconomic linkages between food, energy, and land security: insights from Ethiopia. *Applied Economic Perspectives and Policy*. 2026. <https://doi.org/10.1002/aepp.70053>
15. Wineman A. Multidimensional household food security measurement in rural Zambia. *Agrekon*. 2016. №. 55(3). P. 278-301. <https://doi.org/10.1080/03031853.2016.1211019>
16. Zhou, H., Cao, N., Yang, L., Xu, J. Multi-dimensional impacts of climate change on China's food security during 2002–2021. *Sustainability*. 2024. №. 16(7). P. 2744. <https://doi.org/10.3390/su16072744>